

Provincie Limburg
t.a.v. informateurs coalitievorming Limburg; mevrouw Dassen-Housen en de heer Schrijen
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
informateurs@prvlimburg.nl

Maastricht, 28 april 2023

Onderwerp: Positie Opera Zuid cultuurbestel Provincie Limburg

Geachte mevrouw Dassen-Housen, geachte heer Schrijen,

Met veel interesse en vertrouwen volgt Opera Zuid het formatieproces van Provincie Limburg. De afgelopen jaren hebben wij mogen samenwerken met een actief en betrokken bestuur in Limburg als het gaat om Opera Zuid in het bijzonder en cultuur in het algemeen. Opera Zuid is de Provincie dankbaar voor het commitment en de verleende steun.

Advies Raad voor Cultuur

Op 3 april jl. publiceerde de Raad voor Cultuur het **Advies aanvraag- en beoordelingsproces BIS 2025-2028**. In het advies wordt de staatsecretaris aangehaald die schrijft 'Kwaliteit en maatschappelijke betekenis van cultuur gaan voor mij hand in hand'.

Opera Zuid realiseerde met minimale middelen maximale maatschappelijke en artistieke impact. En artistiek gaat het stevig voor de wind. In de huidige kunstenplanperiode ontving Opera Zuid vele positieve publieks- en persreacties en won intendant Waut Koeken de Schaunard Award, won Opera Zuid de Fair Practice Award én werd Lady in the Dark (Kurt Weill) uitgeroepen tot Opera van het Jaar. Om de band met de lokale en regionale omgeving te versterken heeft Opera Zuid bovendien sterk ingezet op community-projecten. De Buurt Opera Malpertuis (BOM) is daar een belangrijk voorbeeld van. Opera Zuid slaagden er de afgelopen jaren in een voortrekkersrol te spelen als het gaat in Fair Practice, Good Governance, Diversiteit & Inclusie, talentontwikkeling en innovatie; begrippen die in het huidige cultuurbestel als essentieel worden beschouwd.

Verdeling cultuurgelden

Helaas worden de cultuurgelden nog immer ongelijk verdeeld in Nederland. Opera Zuid ontvangt **aanzienlijk minder OCW-subsidie** dan vergelijkbare gezelschappen in Nederland. We mochten ons de afgelopen jaren verheugen op goede en almaar groeiende bezoekersaantallen. De subsidie per bezoeker/deelnemer is echter veel lager dan landelijk gemiddeld. Dit zijn hoofdconclusies uit een door **organisatieadviesbureau Berenschot** uitgevoerd benchmarkonderzoek (zie bijlage). Daarmee is Opera Zuid sterk afhankelijk van de Provincie Limburg wat een grote mate van kwetsbaarheid met zich meebrengt. En dat terwijl Opera Zuid een cruciale rol speelt in de regionale inbedding en landelijke dekking van opera-aanbod.

De Raad echter heeft het bij het opstellen van dit advies in het algemeen als een gegeven beschouwd dat het aantal instellingen per categorie niet wordt vergroot en dat het budget voor de categorieën gelijk blijft. De krappe financiering van Opera Zuid heeft zowel de bedrijfsvoering als de artistieke plannen van Opera Zuid de afgelopen jaren onder stevige druk gezet. Bij gelijkblijvende budgettering voorzien wij in de toekomst grote problemen en om die reden luidt Opera Zuid de noodklok.

Rol regionale overheden

Een structureel verbeterde financiering van Opera Zuid is dan ook juist nu van cruciaal belang. In de bijlage vindt u daarom een brief die wij stuurden naar de cultuurwoordvoerders van de politieke partijen in de Tweede Kamer waarin wij hen informeren over de huidige stand van zaken én dringende een oproep doen tot een verbeterde structurele financiering van Opera Zuid voor de Kunstenplanperiode 2025-2028.

De financiële omstandigheden zijn zorgwekkend en betekenen voor Opera Zuid beperktere producties en activiteiten én kortere tournees. Hierdoor dreigt onherstelbare schade aan het operalandschap in Limburg en dus aan het principe dat iedereen in gelijke mate toegang moet hebben tot cultuur, ook en vooral buiten de Randstad. Ons publiek én de makers zijn daarbij de grote verliezers.

Als BIS-operagezelschap staat Opera Zuid voor artistieke kwaliteit, regionale inbedding en maatschappelijke impact. Opera Zuid wil haar alom erkende en gewaardeerde voortrekkersrol blijven vervullen. Met deze brief willen wij u nadrukkelijk vragen de problematiek rond de onevenredige verdeling van cultuursubsidies in Nederland mee te nemen in de gesprekken over de totstandkoming van het nieuwe coalitieakkoord. Want Opera Zuid vormt enerzijds een ultiem voorbeeld van deze scheve verhouding en heeft anderzijds grote behoefte aan een sterk fundament om de successen van de afgelopen jaren te verduurzamen. Alleen op die manier kan Opera Zuid blijven doen waar ze goed in is: met daadkracht, creativiteit en wendbaarheid mooie opera's blijven maken voor een breed publiek.

Ik hoop u met deze brief een beter inzicht te hebben gegeven in de lastige situatie van Opera Zuid op dit moment en in de toekomst vanaf 2025. Natuurlijk ben ik bereid deze brief in een gesprek aan u toe te lichten.

Rest mij u beiden succes te wensen met het (in)formereren. Hartelijk dank voor uw aandacht.

Met vriendelijke groet,

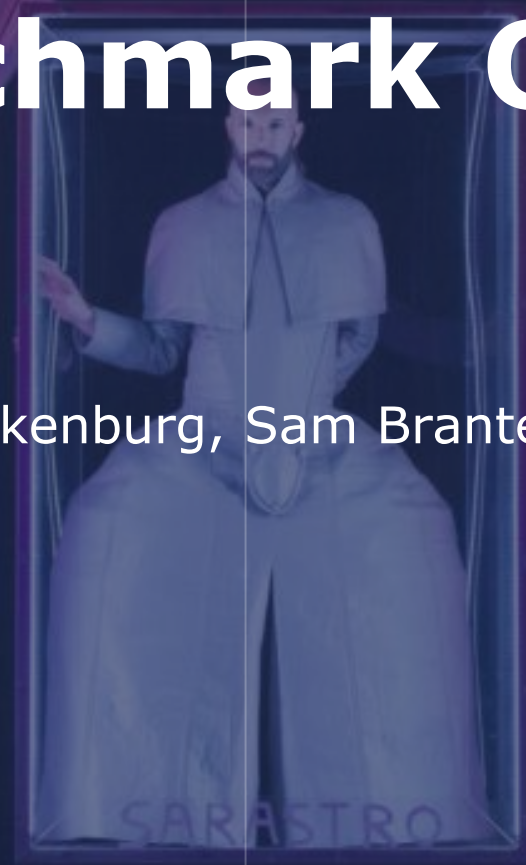
Waut Koeken
Intendant Opera Zuid

*Bijlage: 1. Benchmark rapportage Berenschot, 5 april 2023
2. Brief positie Opera Zuid aan Cultuurwoordvoerders Tweede Kamer*

Benchmark Opera Zuid

Bastiaan Vinkenburg, Sam Branten, Sylke Clemens

5 APRIL 2023

Samenvatting

Aanleiding en aanpak

Opera Zuid heeft aan Berenschot gevraagd een benchmarkonderzoek uit te voeren waarbij de baten van Opera Zuid zijn vergeleken met vijf andere, door Opera Zuid zelf geselecteerde opera- en theatergezelschappen die onderdeel uitmaken van de landelijke culturele basisinfrastructuur:

- De Nederlandse Reisopera;
- De Nationale Opera;
- Noord Nederlands Toneel;
- Theater Utrecht;
- Toneelgroep Maastricht.

Gegevens zijn afkomstig uit openbare jaarverslagen en jaarrekeningen. Als uitgangspunt is het jaar 2019 genomen, i.e. het laatste representatieve jaar dat niet beïnvloed is door de coronacrisis. Waar mogelijk is gebruik gemaakt van geschaalde gegevens, om in bepaalde gevallen een meer realistische vergelijking te kunnen maken.

Conclusie

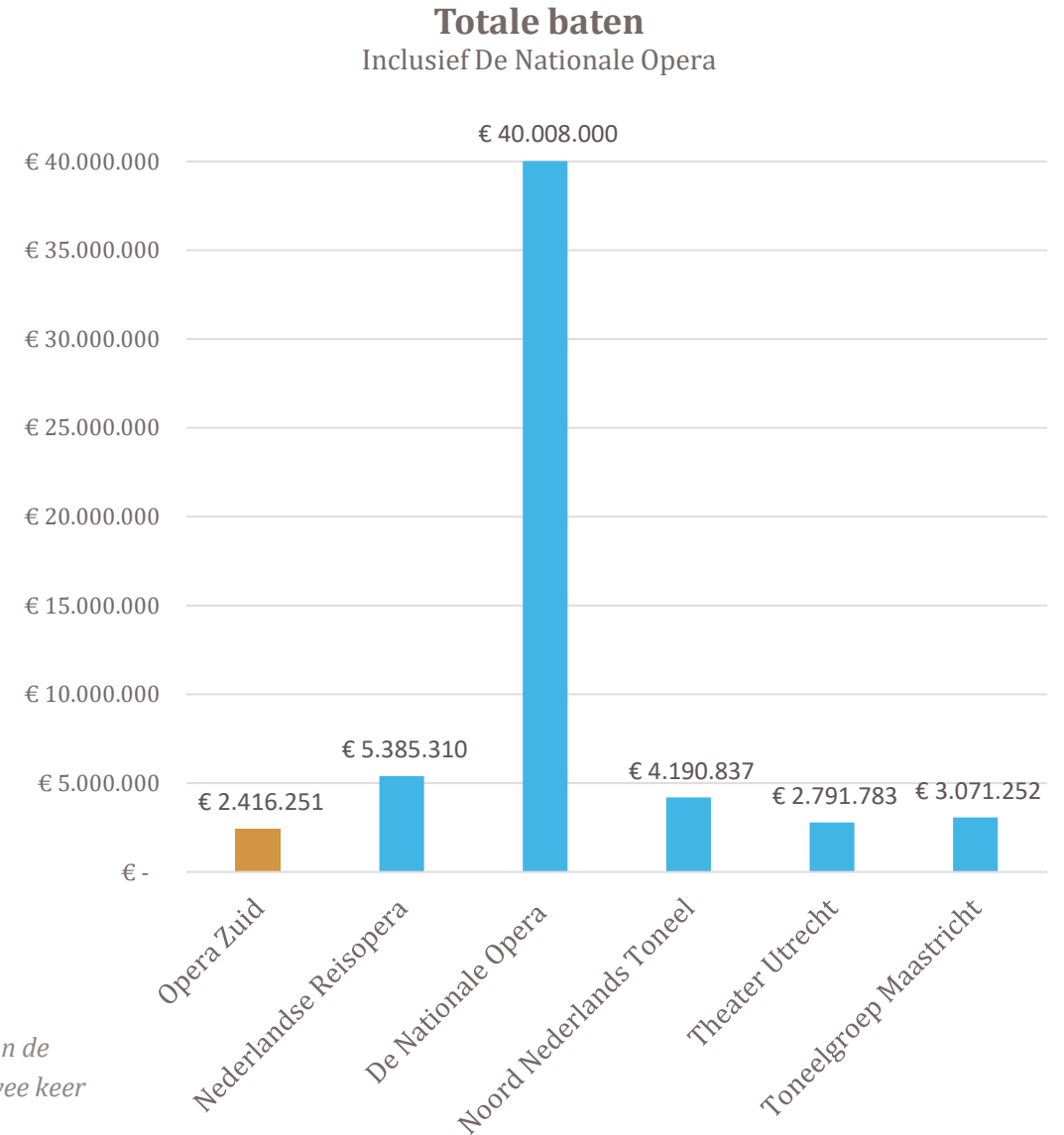
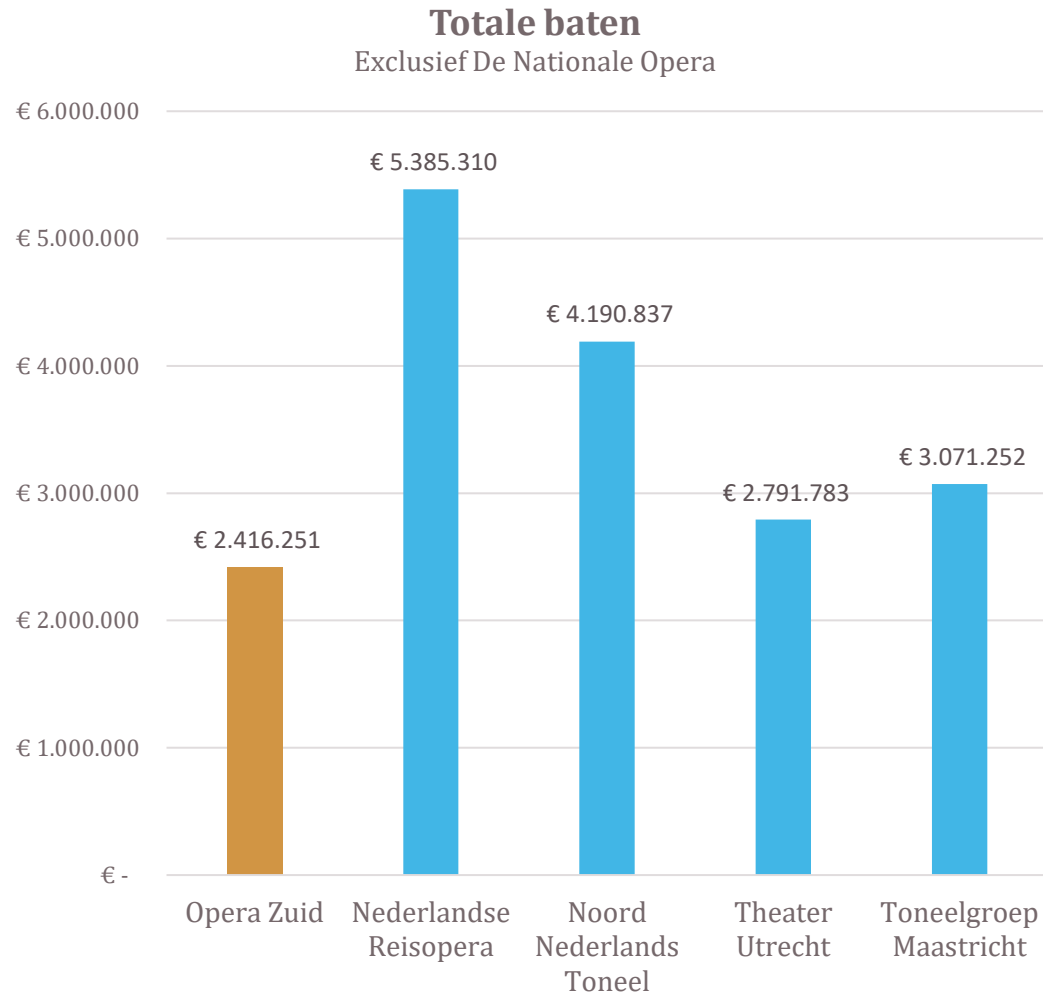
De **totale baten** (en totale lasten) van Opera Zuid liggen lager dan die van de referentiegezelschappen. Hoewel Opera Zuid relatief hoge publieksinkomsten per bezoeker heeft, wordt het verschil in baten verklaard doordat Opera Zuid aanzienlijk minder **OCW-subsidie** ontvangt dan de andere gezelschappen. Ondanks dat Opera Zuid relatief veel **provinciale subsidie** ontvangt, blijven de totale baten achter. Dit maakt dat Opera Zuid sterk afhankelijk is van de provincies, wat een mate van kwetsbaarheid met zich meebrengt.

Vergelijking opera- en theatergezelschappen

Totale baten

2019

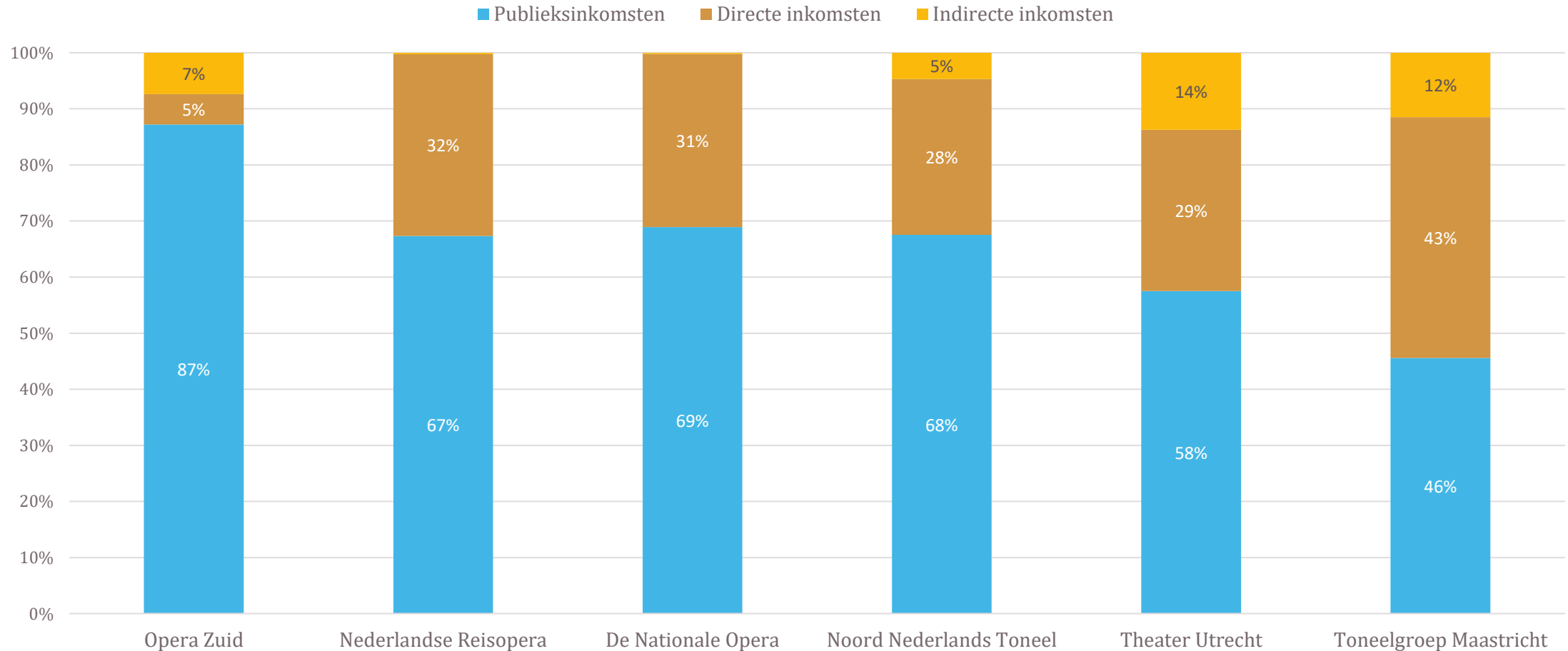

De totale baten van De Nationale Opera zijn dusdanig afwijkend van de referentiegezelschappen dat de grafieken omwille van leesbaarheid twee keer zijn weergegeven.

Eigen inkomsten

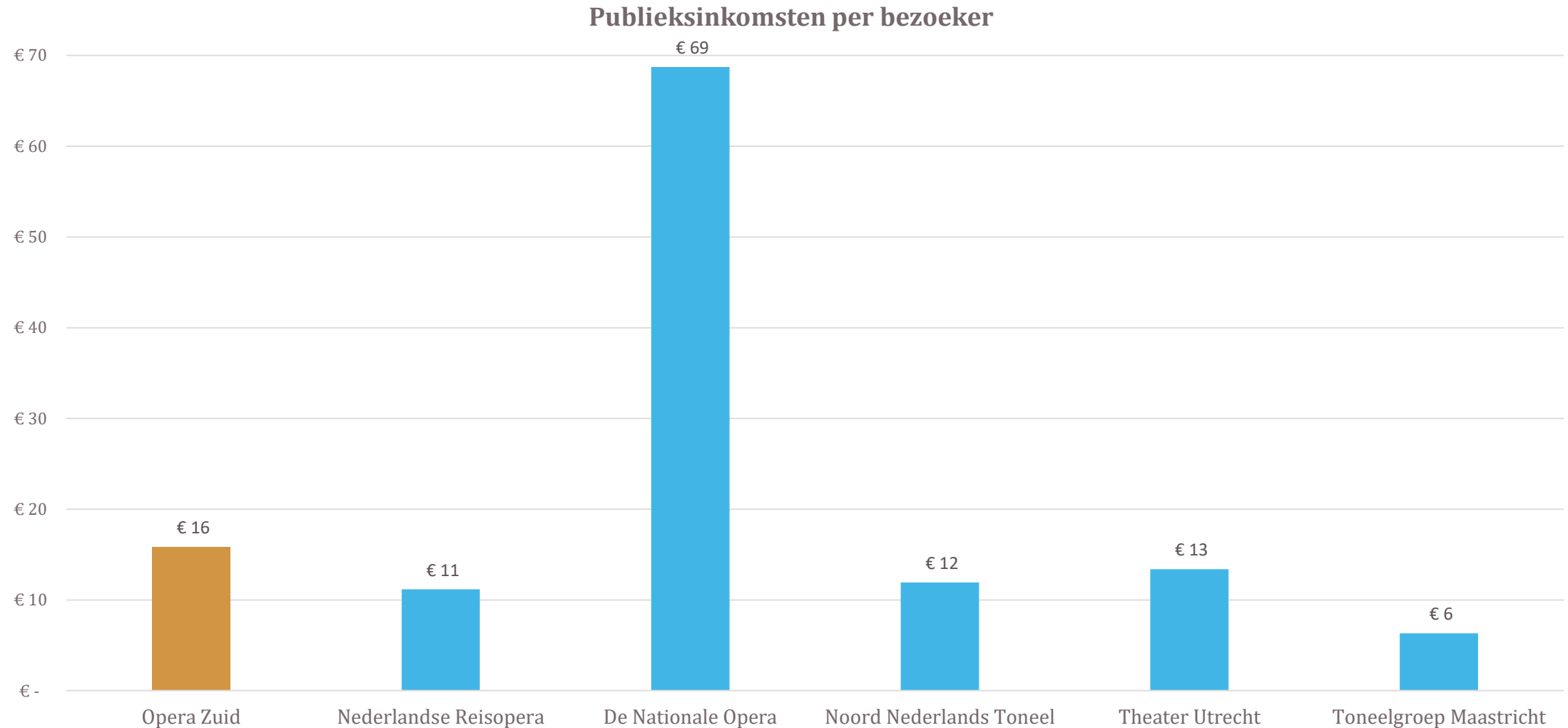
2019

Verdeling eigen inkomsten

100 procent = totale eigen inkomsten

Publieksinkomsten per bezoeker

2019

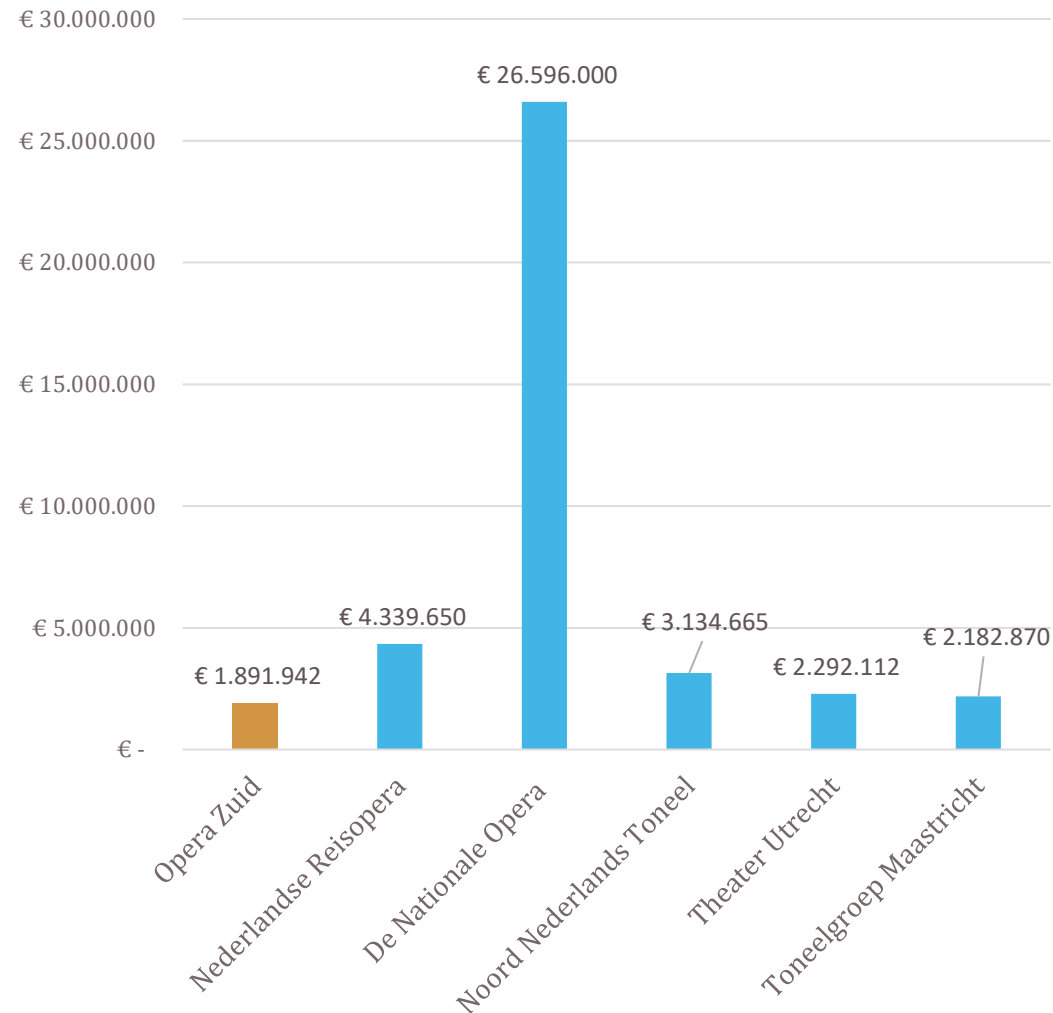

Subsidies (inclusief De Nationale Opera)

De totale subsidies van De Nationale Opera zijn dusdanig afwijkend dat de grafiek omwille van leesbaarheid op de volgende pagina ook exclusief De Nationale Opera zijn weergegeven.

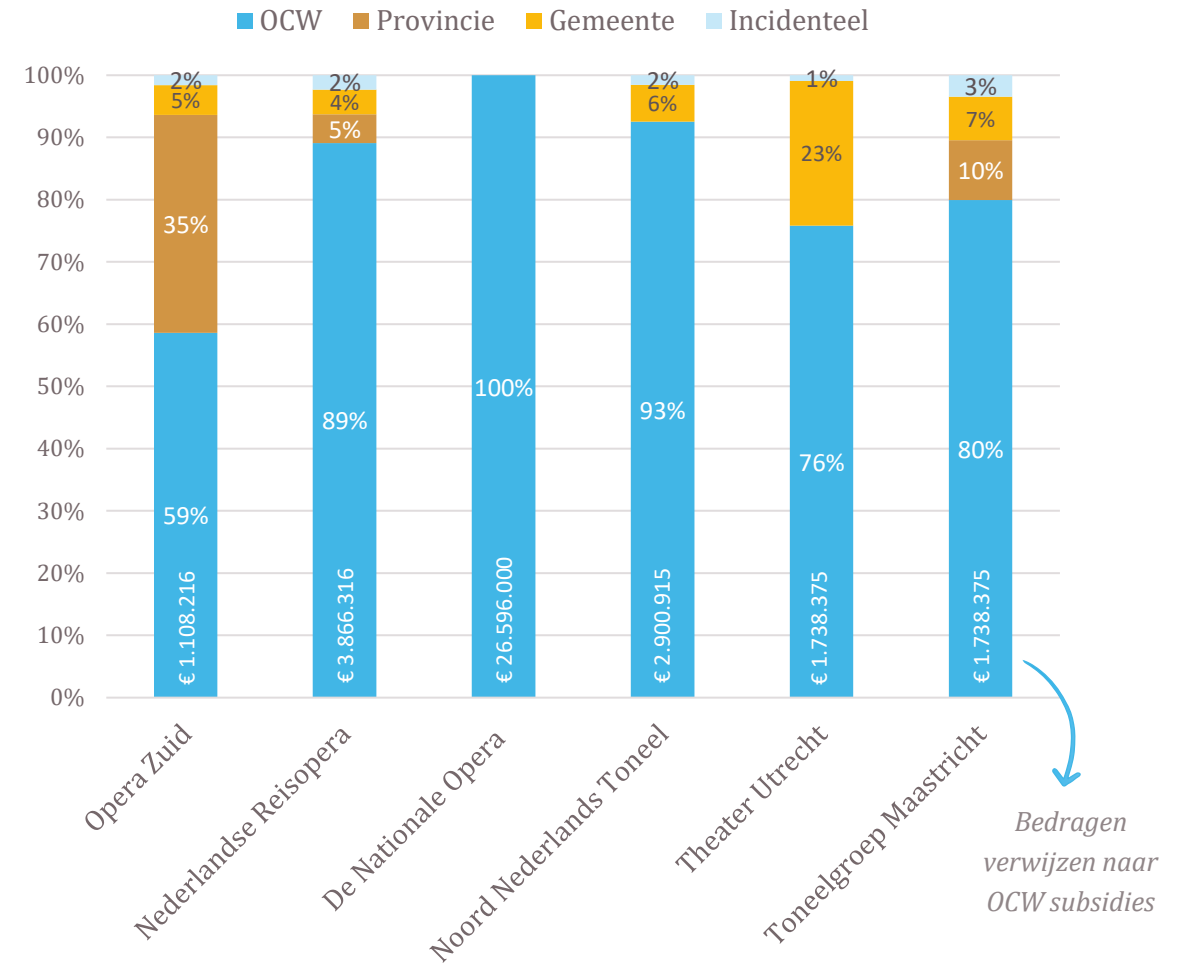
2019

Totaal bedrag subsidies

Verdeling subsidies

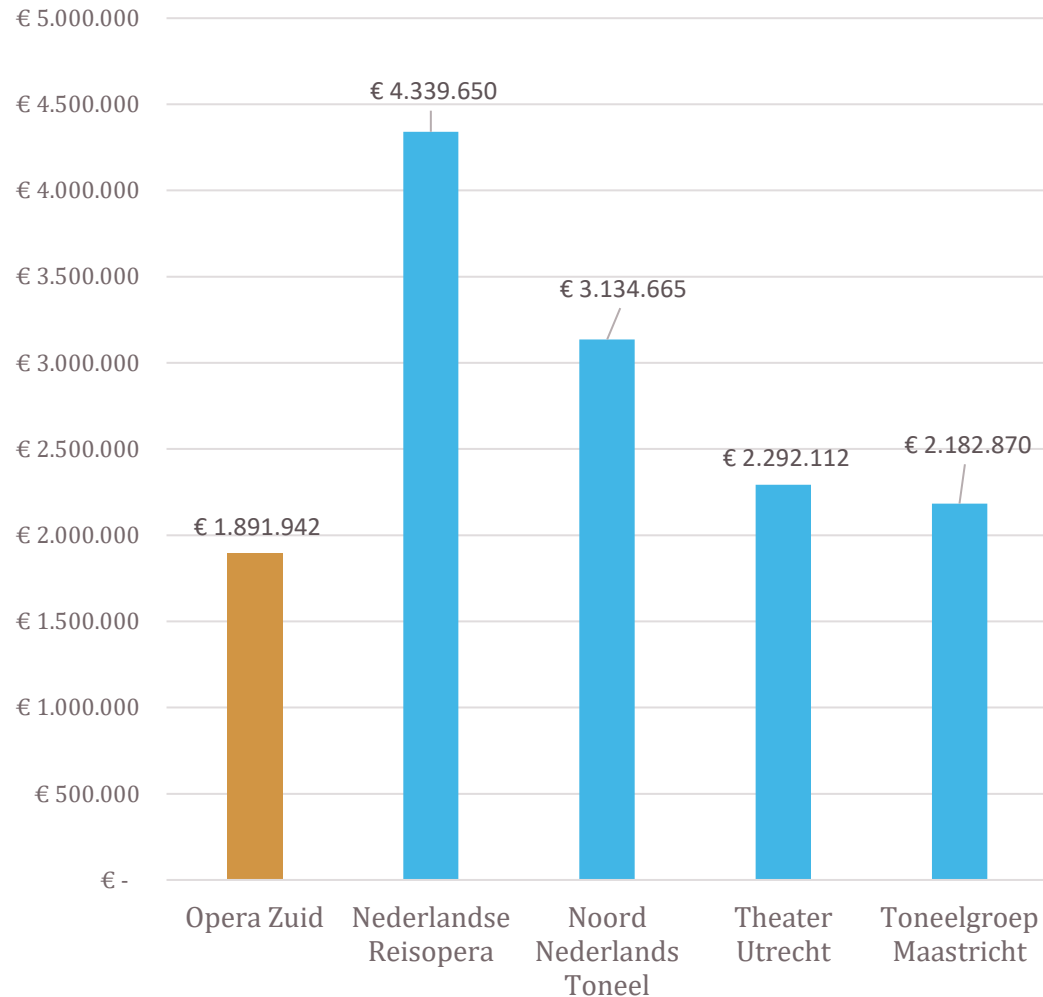
100 procent = totaal aan subsidies

Subsidies (exclusief De Nationale Opera)

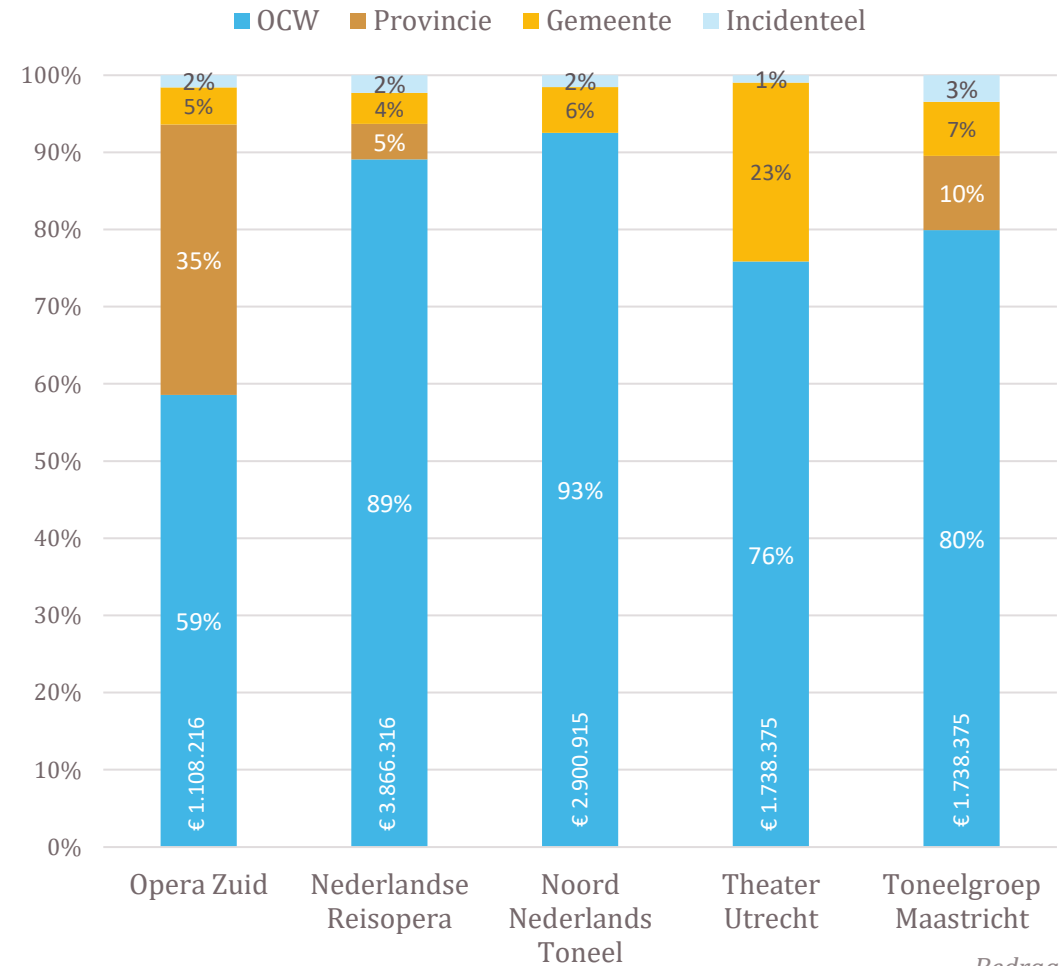
2019

Totaal bedrag subsidies

Verdeling subsidies

100 procent = totaal aan subsidies

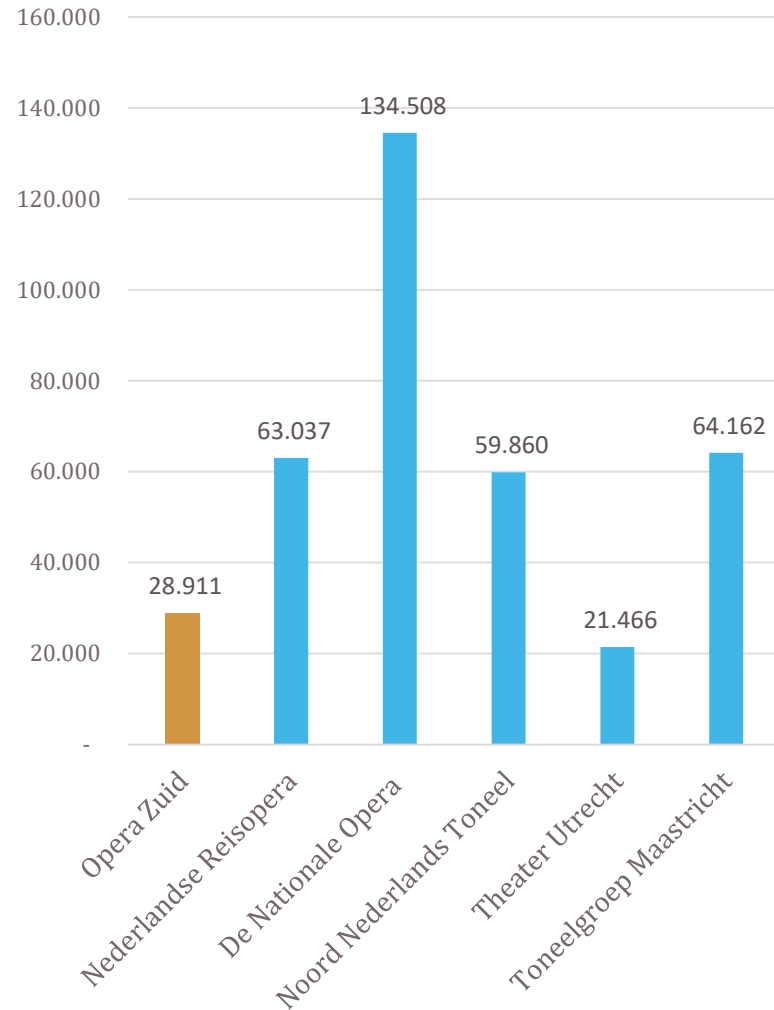

Bedragen
verwijzen naar
OCW subsidies

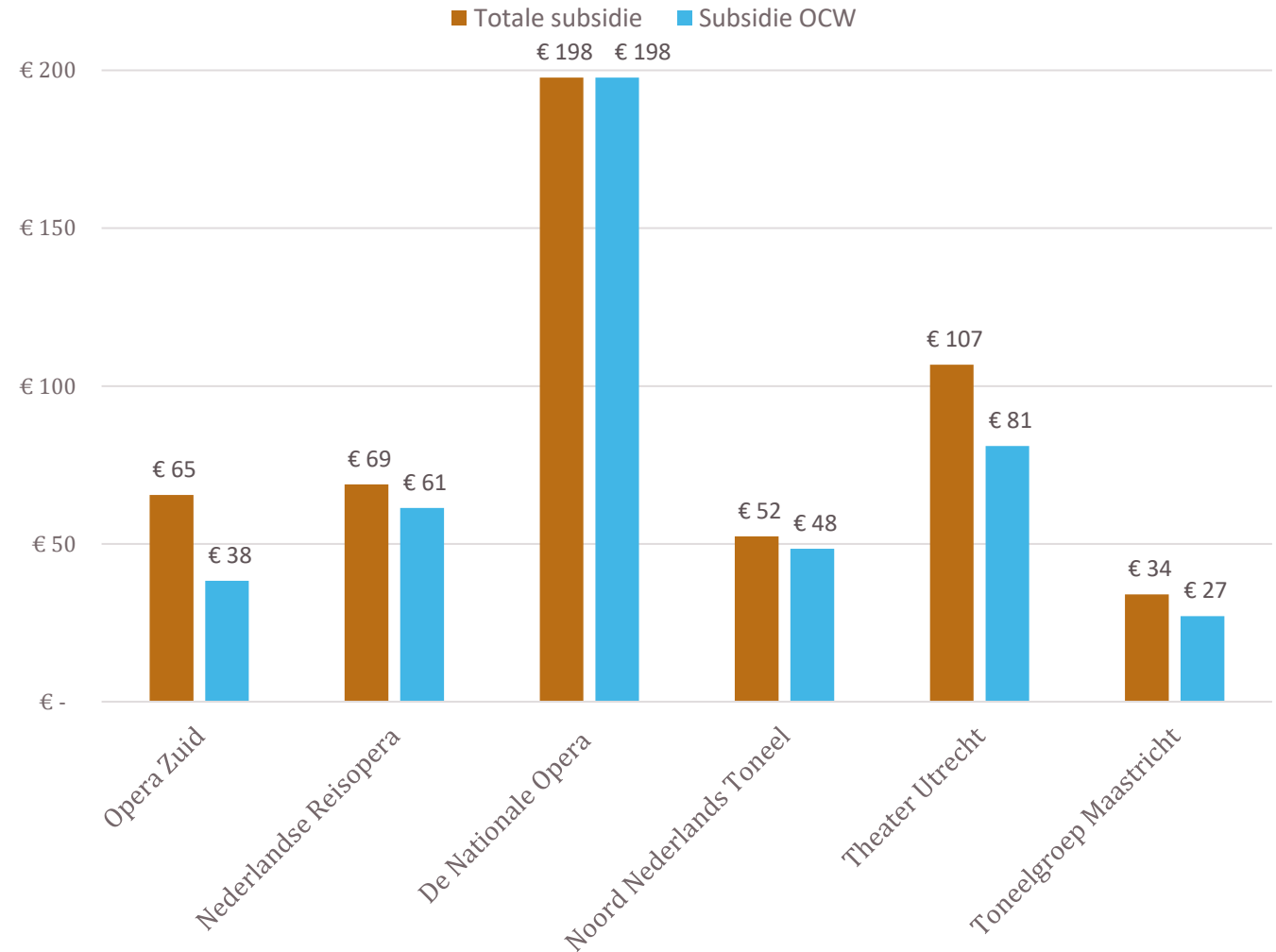
Subsidie per bezoeker

2019

Totaal aantal bezoekers

Subsidie per bezoeker

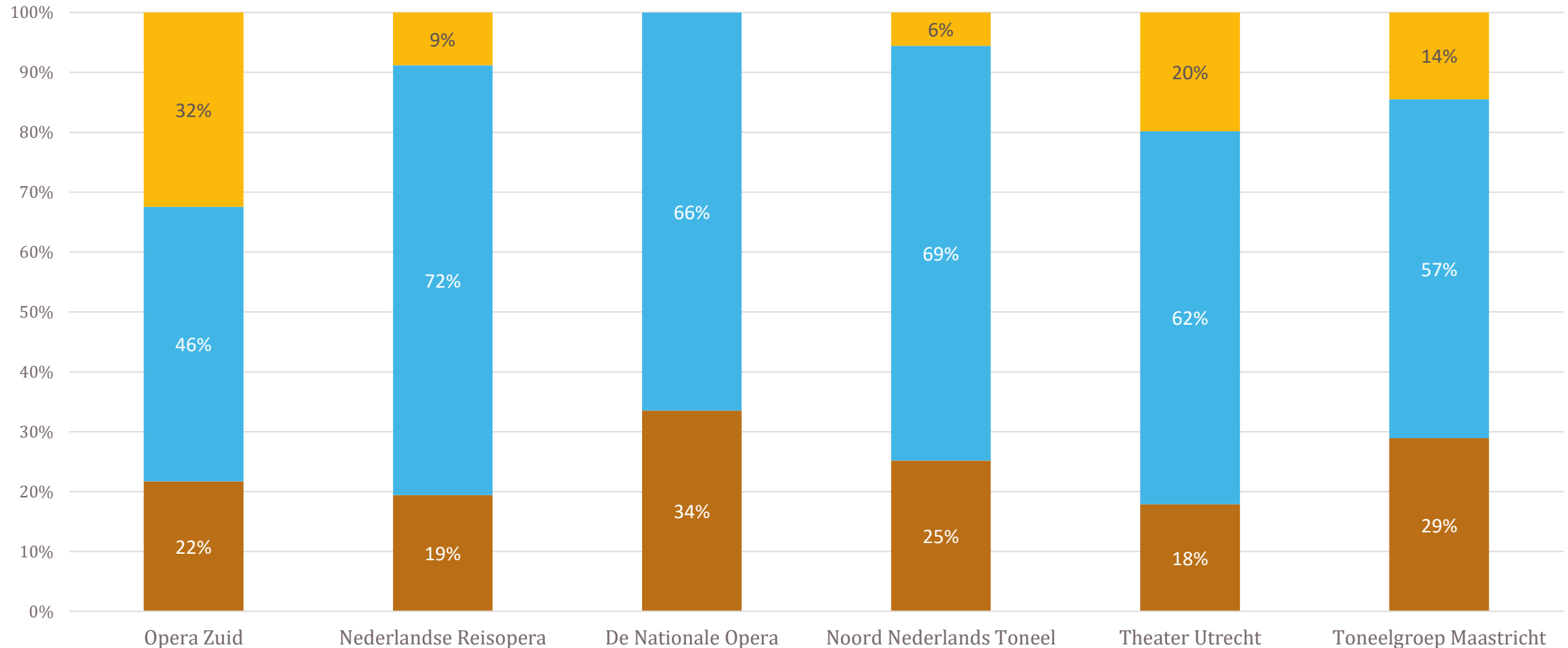
Verhouding eigen inkomsten en subsidies

2019

Verhouding eigen inkomsten en subsidies

100 procent = totale baten

■ Eigen inkomsten ■ Subsidie OCW ■ Overige subsidies

Bevindingen en conclusie

Bevindingen

- De **totale baten** van Opera Zuid (€ 2,4 miljoen) liggen lager dan die van de referentiegezelschappen. Theater Utrecht ligt met € 2,8 miljoen het dichtste bij.
- De **eigen inkomsten** van Opera Zuid als percentage van de totale baten (22%) zijn iets hoger dan het gemiddelde van de referentiegezelschappen (20%).
- Binnen de eigen inkomsten zijn de **publieksinkomsten** van Opera Zuid als percentage van de totale eigen inkomsten (87%) aanzienlijk hoger dan het gemiddelde van de referentiegezelschappen (64%).
- Als uitschieter Nationale Opera niet wordt meegenomen, zijn de **publieksinkomsten per bezoeker** van Opera Zuid (€ 16) het hoogste.
- Opera Zuid ontvangt binnen deze referentiegroep het laagste bedrag aan **subsidie** (€ 1,9 miljoen).
- Waar de andere gezelschappen het grootste gedeelte van hun subsidie vanuit **OCW** ontvangen, is dit bedrag bij Opera Zuid relatief laag. Het aandeel **provinciale subsidie** ligt met 35 procent aanzienlijk hoger dan bij de referentiegezelschappen.
- Het **subsidiebedrag per bezoeker** van Opera Zuid (€ 65) komt redelijk overeen met dat van de Nederlandse Reisopera (€ 69) en het Noord Nederlands Toneel (€ 52), maar ligt drie keer lager dan het subsidiebedrag dat De Nationale Opera per bezoeker ontvangt (€ 198).

Conclusie

De **totale baten** van Opera Zuid liggen lager dan die van de referentiegezelschappen. Hoewel Opera Zuid relatief hoge publieksinkomsten per bezoeker heeft, wordt het verschil in baten verklaard doordat Opera Zuid aanzienlijk minder **OCW-subsidie** ontvangt dan de andere gezelschappen. Ondanks dat Opera Zuid relatief veel **provinciale subsidie** ontvangt, blijven de totale baten achter. Dit maakt dat Opera Zuid sterk afhankelijk is van de provincies, wat een mate van kwetsbaarheid met zich meebrengt.

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Maastricht, 26 april 2023

Onderwerp: Voortrekkersrol, artistieke kwaliteit én maatschappelijke impact Opera Zuid onder grote druk.

Geachte heer/ mevrouw,

Opera Zuid wil als toonaangevende BIS-operavoorziening naar de sterren grijpen, in het volle besef dat daarvoor een ladder nodig is die op een stevig fundament rust. De afgelopen periode heeft Opera Zuid zich in tijden van grote crisis en onzekerheid wendbaar en weerbaar getoond. Daarnaast hebben wij als één van de eerste instellingen in Nederland een stabiel, coherent en kansen genererend beleid ontplooid om de gevolgen van de crises te verlichten en duurzaam te blijven denken vanuit maatschappelijke kansen én noden.

Met grote bezorgdheid hebben wij kennisgenomen van het **Advies aanvraag- en beoordelingsproces BIS 2025-2028** dat op 3 april jl. door de **Raad voor Cultuur** werd gepubliceerd. De Raad heeft het bij het opstellen van dit advies in het algemeen als een gegeven beschouwd dat het aantal instellingen per categorie niet wordt vergroot en dat het budget voor de categorieën gelijk blijft. Opera Zuid ontvangt op dit moment aanzienlijk minder **OCW-subsidie** dan vergelijkbare gezelschappen in Nederland en de krappe financiering heeft zowel de bedrijfsvoering als de artistieke plannen van Opera Zuid de afgelopen jaren onder stevige druk gezet. Bij gelijkblijvende budgettering voorzien wij in de toekomst grote problemen en om die reden luidt Opera Zuid de noodklok. Opera Zuid speelt een cruciale rol in de regionale inbedding en landelijke verdeling van opera-aanbod in Nederland. Met deze brief informeren wij u over de huidige stand van zaken én doen wij een dringend oproep tot een verbeterde structurele financiering van Opera Zuid voor de Kunstenplanperiode 2025-2028.

Voortrekkersrol

Opera Zuid slaagde er de afgelopen jaren in een voortrekkersrol te spelen als het gaat in Fair Practice, Good Governance, Diversiteit & Inclusie, talentontwikkeling en innovatie; begrippen die in het advies van de Raad als essentieel worden beschouwd voor de komende Kunstenplanperiode 2025-2028. In de huidige kunstenplanperiode ontving Opera Zuid vele positieve publieks- en persreacties en won intendant Waut Koeken de Schaunard Award, won Opera Zuid de Fair Practice Award én werd Lady in the Dark (Kurt Weill) uitgeroepen tot Opera van het Jaar. Om de band met de lokale en regionale omgeving te versterken heeft Opera Zuid bovendien sterk ingezet op community-projecten. De Buurt Opera Malpertuis (BOM) is daar een belangrijk voorbeeld van.

Beperkte subsidiebasis

Artistiek gaat het stevig voor de wind maar Opera Zuid kent een zeer beperkte subsidiebasis. Het gezelschap mist daarmee het benodigde sterke fundament om de successen te verduurzamen. De maatschappelijke crises van de afgelopen jaren hebben de financiële precaire situatie van Opera Zuid vergroot en daarmee de bedrijfsvoering alsmede de artistieke plannen van Opera Zuid onder immense druk gezet. Deze ontwikkelingen hebben verstrekende gevolgen voor Opera Zuid en voor de ons omringende cultuursector.

Benchmark rapportage Berenschot

Opera Zuid ontvangt aanzienlijk minder **OCW-subsidie** dan vergelijkbare gezelschappen in Nederland in een significante referentiegroep. Dat is de hoofdconclusie uit, een door organisatieadviesbureau Berenschot uitgevoerd benchmarkonderzoek (bijgevoegd in bijlage). En daarmee is Opera Zuid sterk afhankelijk van lokale overheden wat een grote mate van kwetsbaarheid met zich meebrengt. Opera Zuid kent daarentegen de hoogste publieksinkomsten per bezoeker van de gezelschappen. We mochten ons de afgelopen jaren verheugen op goede en alsmaar groeiende bezoekersaantallen. De subsidie per bezoeker/deelnemer is veel lager dan landelijk gemiddeld, zo blijkt ook uit de Studie van Berenschot.

Fair Practice Code

De afgelopen jaren gaf Opera Zuid prioriteit aan de **Fair Practice Code** waarbij onze makers onder andere konden rekenen op een eerlijke vergoeding. 'Bij stijgende arbeidslasten moeten instellingen keuzes maken' dat adviseert de Raad in haar advies. Opera Zuid merkt in dit verband op dat het in essentie niet gaat om het maken van keuzes maar over het wel of niet volwaardig kunnen uitvoeren van de door de overheid geformuleerde basisopdracht.

Maximale maatschappelijke impact

'Kwaliteit en maatschappelijke betekenis van cultuur gaan voor mij hand in hand' schrijft de staatsecretaris in 'De kracht van creativiteit.' De afgelopen jaren realiseerde Opera Zuid met **minimale middelen maximale maatschappelijke en artistieke impact**. De financiële omstandigheden zijn echter zorgwekkend en betekenen voor Opera Zuid beperktere producties en activiteiten én kortere tournees. Daarmee komt de landelijke operadekking waar Opera Zuid conform de afspraken in voorziet in gevaar. Hierdoor dreigt onherstelbare schade aan het operalandschap in Nederland en dus aan het principe dat iedereen in gelijke mate toegang moet hebben tot cultuur, ook en vooral buiten de Randstad. Ons publiek én de makers zijn daarbij de grote verliezers. Om tot een volwaardige invulling van onze basisopdracht te komen en om onze ambities in de toekomst verder te kunnen uitbouwen, dient Opera Zuid de organisatie te verstevigen en begrippen als Fair Practice, Good Governance, Diversiteit & Inclusie, talentontwikkeling en innovatie verder te verduurzamen.

Als BIS-operagezelschap staat Opera Zuid voor artistieke kwaliteit en maatschappelijke landelijke impact. Opera Zuid wil haar alom erkende en gewaardeerde voortrekkersrol blijven vervullen. Met de huidige financiële dekking is dat niet haalbaar en is uitvoer van de basisopdracht niet langer mogelijk. Als de financiële situatie niet verbetert dan is de toekomst van Opera Zuid ongewis en staat spreiding van cultuuraanbod in Nederland op het spel. Een structureel verbeterde financiering van Opera Zuid is dan ook juist nu van cruciaal belang. Wij zouden daarom graag met u in contact komen om in een persoonlijk gesprek toe te lichten hoe Opera Zuid haar opdracht het beste kan blijven uitvoeren. Alleen op die manier kan Opera Zuid blijven doen waar ze goed in is: met daadkracht, creativiteit en wendbaarheid mooie opera's blijven maken voor een breed publiek.

Met vriendelijke groet,

Waut Koeken
Intendant Opera Zuid

Bijlage: Benchmark rapportage Berenschot, 5 april 2023